

Economisch - Statistische Berichten

47e JAARGANG - 18 JULI 1962 - No. 2346



**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend, begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!



Het Centraal Bureau voor de Statistiek, Oostduinlaan 2 te 's-Gravenhage, zoekt voor de afdeling Algemene Tellingen en Bevolkingsstatistiek een

ACADEMICUS

voor het op demografisch gebied verrichten van statistische werkzaamheden op wetenschappelijk niveau.

Betrokkene zal werkzaam zijn als lid van de wetenschappelijke staf van genoemde afdeling. Salarisgrenzen f 763 tot f 1216 bruto per maand, excl. huurcomp., vakantie-toelage en event. kindertoelage.

Aanvangssalaris is afhankelijk van leeftijd en ervaring.

Uitvoerige schriftelijke sollicitaties onder no. 6424/7188 (in de linkerbovenhoek env. en brief) met vermelding van personalia, opleiding en ervaring aan het bureau Personeelsvoorziening van de Rijksoverheid, Prins Mauritslaan 1, 's-Gravenhage.

Adviezen
bij de keuze
van
beleggingen
en het sluiten
van alle
verzekeringen

R. MEES & ZONEN
ROTTERDAM



ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN.

Uitgave van de

Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.
Telefoon redactie: (010) 5 29 39. Administratie: (010) 3 80 40. Giro 8408.

Privé-adres redacteur-secretaris: Drs. A. de Wit, Sleedoornlaan 17, Rotterdam-12, tel. (010) 18 36 32.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam, Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 347, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.
Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar (België en Luxemburg B.fr. 400).
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.

Losse exemplaren van dit nummer 75 ct.

Advertenties: Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam, tel. (010) 6 93 00, toestel 1 of 3.

Advertentie-tarief f. 0,36 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,72 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Adjunct Redacteur-Secretaris: M. Hart.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Een Franse les

De vrijwel algemene naleving van de vierjarenplannen als richtsnoer door het bedrijfsleven zonder formele dwang wekken de indruk dat Monnets ideaal van een „économie concertée”¹⁾ werkelijkheid is geworden. Er is geen sprake van een centraal geleide planning, die elk bedrijf voorschrijft wat en hoeveel te produceren. Het plan geeft daarentegen de algemeen aanvaarde tendenties aan dank zij overleg met de betrokken bedrijfstakken.

Edoch, wanneer in de geschiedenis werd een schoon idee integraal gerealiseerd? Wat betreft die van „l'économie concertée” kunnen de volgende laconieke woorden van een Franse ondernemer als antwoord dienen: „Firms are unlikely to disregard the advice of the planning authorities unless they believe they will not need the state's financial backing during the period of the Plan. But in the last resort firms of course remain free to go their own way”²⁾. Faciliteiten uitdelende overheidshanden relativieren wel enigermate de vrije wilsbeslissingen van hen die mogen ontvangen.

De gestes in de particuliere sector worden beïnvloed door krediet- en fiscale faciliteiten, investeringspremies en prijsbeheersing. Gedeeltelijk hebben deze een selectief karakter, bijv. minder dividendbelasting bij door het planorgaan geautoriseerde investeringen. Belangrijk is de regulering van de kapitaalmarkt. Voorts is er een belangrijke directe overheidsinvloed doordat de publieke investeringen ca. een derde van de nationale investeringen belopen. Toch is de directe invloed van het plan nog in hoofdzaak beperkt tot de grote ondernemingen.

Deze overheidsinvloeden betekenen niet dat de vrijwillige medewerking van het bedrijfsleven fictief is. De planprocedure biedt o.a. het voordeel van een marktanalyse op nationaal niveau. Hierdoor wordt meer inzicht verkregen in afzet- en aanbodmogelijkheden dan met een geïsoleerde ondernemingsanalyse mogelijk is. De werkelijkheidswaarde van deze kennis is echter afhankelijk van het daadwerkelijk „spelen van het spel”. Dit wordt bovendien bevorderd door de psychologische sfeer bij het gezamenlijke opstellen van het „spelplan”. Zijn deze „ententes” funest voor de mededinging? Ook zonder planstelsel ontstaan kartels. Teveel concurrentie leidt bovendien tot overcapaciteit en dus verspilling.

Wat zijn markante verschillen tussen de planning in Frankrijk en Nederland? In tegenstelling tot haar Franse „confrater” werd en wordt door de Nederlandse overheid slechts in enkele sectoren planning op langere termijn bedreven. Hierbij betreft het voorts geen planning van het economisch proces, maar van de economische politiek. In Frankrijk wordt daarentegen in zekere zin één blauwdruk opgesteld van het investeringspatroon met investeringsbeslissingen en allocatie van bedrijfsmiddelen.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 11 juli jl.

²⁾ „Economic planning in France”, 1961 (P.E.P.-publikatie), blz. 228.

Tegenover deze Franse „resource-allocation planning” beoefenen de Nederlanders vooral „short-term planning for macro-economic stability”. Het domineren hier te lande van de planning op korte termijn hangt samen met de politieke constellatie, het beperkte instrumentarium van de overheid en met de omvangrijke, moeilijker te plannen, exportsector.

Welke les biedt het Franse systeem van planning? Ook voor Nederland geldt terzake de bondige conclusie van een prominent Brits economist: „The French Plan is in the main an attempt to guide the investment policy of the country... it is appropriate that an attempt should be made to formulate investment plans in relation to a longer term than the single year covered by our Economic Surveys or by the Budget. Much thinking in terms of three to four years ahead is necessarily done by industry. The French experience in bringing these plans as well as those of the public sector together, and determining national policy on the basis of a four-year investment plan, throws up possibilities for this country”³⁾.

Bij hun pleidooi voor een onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van het Franse systeem in Nederland vermeldten Prof. Andriessen en Prof. De Wolff als voordelen meer betrouwbare kennis voor het bedrijfsleven en een meer op de trendmatige ontwikkeling ingestelde investeringspolitiek door groter ondernemersvertrouwen in een evenwichtige groei. In samenhang hiermede kunnen de investeringsgolven afzakken en het aantal „Fehlvesteringen” afnemen.

Het — vooral grote — Nederlandse bedrijfsleven doet reeds op brede schaal aan langere termijn planning. Verschillende bedrijven uitten dan ook de wens naar een centraal economisch plan over een periode van een vijftal jaren. Het Nederlandse planbureau nam reeds het initiatief tot het opstellen van meerjarenplannen, w.o. een model voor de ontwikkeling van het Nederlandse economische leven tot 1980. Dit model wordt gedetailleerd naar belangrijke sectoren. Zowel het bedrijfsleven (afleiden van groeipercentages per bedrijfstak) als de overheid (structuurbeleid) kunnen hiervan profiteren.

Een doelmatige planning op langere termijn vereist evenwel een systeem van samenspel van planbureau, bedrijfsleven en departementale diensten zonder het Franse voorbeeld geheel te volgen. Realisering hiervan veronderstelt in verschillende vaderlandse kringen een bewustwordingsproces. Een rede van A. Borst, als werkgemersverenigingsvoorzitter, getuigde reeds van belangstelling voor een meer planmatige produktie. Frankrijk, dat het image van frivole „Marianne” draagt, brengt echter voorshands het principe van „gouverner, c'est prévoir” met meer visie op langere termijn in praktijk dan de puriteinse Nederlandse maagd dit doet. M. H.

³⁾ „Economic planning in France”, blz. 235.

INHOUD

	Blz.	Blz.	
Een Franse les, door Drs. M. Hart	679	Recent developments in the Australian economy, door Dr. A. J. Reitsma	687
De S.-E.R. over loonvorming, door Dr. W. Hessel	680	Vóór of tegen hoogbouw?, door Drs. J. G. van der Ploeg met een naschrift van Prof. Dr. Ir. H. G. van Beusekom	690
Het verband tussen de speculatieve invoer en de prijs van wol en katoen, door M. Fraenkel	684	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. C. D. Jongman	691

De S.-E.R. over loonvorming

Na zeer intensieve en langdurige besprekingen in velerlei verband is onlangs de S.-E.R. gereed gekomen met een advies inzake het systeem van loonvorming. Van dit advies is het meest opmerkelijke dat een zeer grote meerderheid van de S.-E.R. tot een conceptie is gekomen, die sterk afwijkt van het bestaande systeem en niet past in het voorontwerp arbeidsvoorwaardenwet. In tweede instantie valt ons op, dat de S.-E.R. eensgezind een gedachtengang volgt waarop alleen het meerderheidsstandpunt logisch aansluit. Hier en daar zijn er enkele leden die, hoewel wat de grote lijnen betreft meedenkend met de andere leden, op onverwachte en weinig logische wijze terugvallen op een standpunt meer conform het bestaande systeem. De kleine minderheden hebben zich naar onze mening ontsierd door een maatschappelijke drempelvrees, die tot een duidelijke gespletenheid in eigen ziel voert. Men wenst de kool en de geit te sparen. Althans, wanneer ik mij tot de minderheid zou rekenen, dan zou ik mij allerminst gelukkig voelen met de wijze waarop alsdan mijn standpunt tijdens de gedachtengang van de gehele S.-E.R. uit de lucht komt vallen. Men dient voor standpunten van minderheden respect te hebben, hetgeen niet uitsluit dat men over de wijze van presentatie in het geheel verbaasd kan zijn. Voelden de minderheden zich door de kracht der argumentatie van de meerderheid meegesleurd en hebben zij zich in de laatste ogenblikken gehaast met kunst- en vliegwerk te redden wat te redden valt? Wie weet. Hoe het zij, de gesignaleerde feiten liggen er.

Achtergronden en uitgangspunten.

Allereerst motiveert de Raad als één man uitvoerig waarom de grenzen der adviesaanvraag zijn overschreden: de aanvraag berust op het bestaande systeem, waarin het bekritiseerde produktiviteitscriterium een centrale plaats heeft en in onvoldoende mate de verantwoordelijkheid naar het bedrijfsleven is verlegd: „Hoewel de Algemene Aanwijzing van juli 1959 toetsing op grond van andere criteria mogelijk maakte, heeft het systeem in de praktijk, mede onder invloed van de gespannen arbeidsmarkt, geleid tot een stringent binden van de loonontwikkeling per bedrijfstak en onderneming aan de cijfers betreffende het produktiviteitsverloop in die bedrijfstak c.q. onderneming, waardoor de bewegingsvrijheid van de bedrijfsgegoten bij de loonvorming werd beperkt en daarmee de mogelijkheid voor hen om een reële verantwoordelijkheid te dragen”. Hetgeen de S.-E.R. thans als één man als kritiek op het bestaande loonsysteem formuleert werd reeds in 1957 voorspeld: „Een consequente doorvoering (van de differentiatie) zou echter een zeer gedetailleerde bemoeienis met de loonvorming vragen. Een perfectionisme dat juist gepaard gaat met sterkere centralisatie. Hier worden in feite de begrippen detaillering en decentralisatie met elkaar verward”¹⁾.

Zeer terecht werden door de S.-E.R. dan ook drie zaken afgewezen:

a. Het produktiviteitscriterium als maatstaf voor de toetsing van loonvoorstellen. Het oordeel strekt nog verder: de factoren die uiteindelijk het loonpeil bepalen zijn dermate groot in aantal en moeilijk te kwantificeren, dat het

niet mogelijk is de loonvorming aan algemeen geldende regels te binden.

b. De bestaande prijspolitiek en wel omdat zij berust op het produktiviteitscriterium.

c. De arbeidsvoorwaardenwet, omdat zij de hantering van algemeen geldende regels als toetsingscriteria impliceert en geen eigen verantwoordelijkheid aan het bedrijfsleven laat.

De onmogelijkheid voor de differentiatie spelregels of criteria te vinden die grondslag zijn voor het toetsingsbeleid van bovenaf en de wenselijkheid metterdaad het accent van de verantwoordelijkheid voor de loonvorming naar het bedrijfsleven te verleggen, heeft de Raad ertoe geleid een institutionele inrichting voor te staan, welke op belangrijke punten fundamenteel afwijkt van die welke in de arbeidsvoorwaardenwet is vervat. De Raad is zich de consequentie daarvan zeer wel bewust. Enerzijds aanvaardende de waardevolle doeleinden van het economisch beleid, zoals voldoende werkgelegenheid, stabiel prijsniveau, evenwichtige betalingsbalans, een redelijke verdeling en voldoende expansie, erkent de Raad anderzijds dat meer vrijheid bij de loonvorming voor de overheid de mogelijkheid vermindert het loonbeleid te hanteren als instrument voor het verwezenlijken van die doeleinden.

Dit dilemma ligt niet zo zwart-wit als men op het eerste gezicht geneigd is te denken. De problematiek die hier aan de orde is, is dermate een vraagstuk van concrete vormgeving van de economische orde, dat nader commentaar geboden is. Dit te meer, omdat men zich zou kunnen afvragen waarom althans enkele leden van de Raad niet hebben gepleit voor een terugkeer naar een politiek van loonronden. In dit geval omzeilt men immers het onoplosbaar gebleken probleem welke toetsingscriteria voor individuele loonvoorstellen dienen te worden gehanteerd, en behoudt de overheid een belangrijk instrument voor haar economisch beleid.

De conceptie van doeleinden en instrumenten is een logische. Zij leidt tot een wetenschappelijk verantwoord sociaal-economisch beleid. Op papier althans. Het blijkt namelijk — en die gedachte vindt men ook in het S.-E.R.-rapport terug — dat de overheid met het gebruik van het loonbeleid als instrument niet bijster succesvol is geweest. De loonpolitiek heeft tot dusver procyclisch gewerkt; zowel de geleide (loonronden) als de contradictoire supergeleide vrijere loonpolitiek. Daarnaast werden andere instrumenten, zoals het mededingingsbeleid, het monetaire beleid en het budgettaire beleid onvoldoende gehanteerd. Het prijsbeleid steunde en steunt uitsluitend op het loonbeleid en leidde tot verwringing van de prijsstructuur. Impliciet bevat het S.-E.R.-rapport kritiek op de wijze waarop de overheid alle instrumenten gebruikte; mede ook op het feit dat eng-politieke motieven veelal overheersten en de S.-E.R. zelf als adviesinstantie te weinig werd ingeschakeld²⁾. Wat de S.-E.R. dan ook voor ogen staat is een accentverlegging en geen vernietiging van instrumenten. Wat het loonbeleid als instrument betreft, dit dient aan het bedrijfsleven in grotere mate in eigen beheer te worden gegeven. Daartegenover zal de overheid in sterkere mate het zwaartepunt bij de andere instrumenten dienen te leggen.

²⁾ Zie ook de Nieuwjaarsrede van de voorzitter van de S.-E.R., dd. 5 januari 1962.

¹⁾ Wenkend Perspectief, N.V.V., Amsterdam, 1957, blz. 78.

In het nieuwe loonsysteem spelen de halfjaarlijkse S.-E.R.-rapporten over de economische situatie een belangrijke rol. Zij fungeren allereerst als een sterk advies aan de privaatrechtelijke organisaties die bij de loonvorming zijn betrokken en het loonbeleid als instrument in beheer hebben. Bovendien zullen echter de economische rapporten ook beschouwingen over andere aspecten van de sociaal-economische ontwikkeling kunnen bevatten. Dit betekent in de praktijk openlijk of bedekt commentaar op de wijze, waarop de overheid de andere instrumenten hanteert.

Al met al kan men dus concluderen, dat een weg wordt aangegeven die leidt tot een betere afstemming van de instrumenten op de doeleinden en sterkere inschakeling van het georganiseerd bedrijfsleven in het beleid: voor de loonpolitiek een stuk privaatrechtelijk eigen beheer, voor alle instrumenten een meer integrale advisering door de S.-E.R. als publiekrechtelijk orgaan. In het bijzonder dient het conjunctuurbeleid het juiste klimaat te scheppen voor het loonbeleid, opdat niet zoals thans (zwarte lonen!) de loonvorming uit de hand loopt. De uitspraak dat de rapporten halfjaarlijks dienen te worden opgesteld duidt erop dat men een intensievere afstemming van het beleid op de feitelijke ontwikkeling voor ogen heeft.

Wanneer het S.-E.R.-advies door de regering wordt gevolgd, dan betekent zulks dat in onze economische orde een groter stuk overleg wordt ingebouwd en de leiding van bovenaf wordt afgezwakt. Voor de loonpolitiek leidt dat van geleide c.q. supergeleide loonpolitiek naar loonpolitiek-in-overleg. De S.-E.R. blijkt bovendien te vertrouwen dat het sociaal-economisch beleid daarmee aan doelmatigheid zal winnen. Persoonlijk kunnen we deze ontwikkeling alleen maar toejuichen.

De rolverdeling.

Het streven een systeem van loonvorming tot stand te brengen, waarbij de verantwoordelijkheid voor de loonontwikkeling primair in handen wordt gelegd van het georganiseerde bedrijfsleven, sluit de eigen verantwoordelijkheid van de overheid niet uit. De Raad is daarom van mening dat de overheidsbemoening zich dient te beperken tot globale maatregelen met een in hoofdzaak repressief karakter. Het kernprobleem waarmee het S.-E.R.-advies zich bezighoudt is dan ook de juiste afbakening van verantwoordelijkheden. De rollen in de loonpolitiek dienden te worden verdeeld over:

- a. de S.-E.R.;
- b. de gezamenlijke centrale organisaties van werknemers en de gezamenlijke centrale organisaties van werkgevers;
- c. de Stichting van den Arbeid;
- d. het College van Rijksbemiddelaars;
- e. de Overheid.

a. De S.-E.R.

Als taak is aan de S.-E.R. toegedacht de opstelling van halfjaarlijkse economische rapporten, mede gebaseerd op de „verkenningnota” resp. het Centraal Economisch Plan van het C.P.B. Zoals reeds is opgemerkt, kunnen deze rapporten meer bestrijken dan alleen het loonaspect. Voor het loonpolitieke beleid zullen zij een aanduiding geven omtrent de mogelijk geachte totale loonkostenstijging voor de naaste toekomst. Deze aanduidingen kunnen variëren van concrete stijgingspercentages tot meer globale aanduidingen. Van belang is vast te stellen dat niet

dogmatisch wordt gedacht aan een macro-economische norm op basis van ingewikkelde ruimteberekeningen. Dat zou in een systeem van vrijere loonvorming een gewrongen constructie zijn.

b. De twee groepen van centrale organisaties.

Ten einde de loonontwikkeling in overeenstemming te brengen met de S.-E.R.-rapporten, ligt het op de weg van elk der twee groepen centrale organisaties door het plegen van overleg met de bij hen aangesloten verenigingen deze laatste ertoe te brengen bij de door hen te voeren loononderhandelingen in zodanige mate rekening te houden met de desiderata van algemeen economische aard, dat het voor een bepaalde periode gestelde uitgangspunt kan worden gerealiseerd. Essentieel is dat deze interne coördinatie aan de onderhandelingen vooraf gaat. Daarmede wordt een ernstig bezwaar van de huidige loonpolitiek ondervangen, namelijk dat de centrale instanties pas met de ideeën die op bedrijfstakniveau met betrekking tot de mogelijke loonontwikkeling leven, worden geconfronteerd als partijen zich reeds met de voorstellen vertrouwd hebben gemaakt en de voorstellen ook gewoonlijk reeds zijn gepubliceerd. Moeten dan wijzigingen worden aangebracht, dan leidt dit veelal tot onrust en psychologische spanningen in de bedrijfstak.

De interne coördinatie bestaat niet uit dwingende voorschriften. Het is intern overleg op basis van redelijkheid waarbij alle relevante aspecten in beschouwing kunnen worden genomen. De centrale brengt de macro-economische kennis in en de afzonderlijke bedrijfstaksorganisatie de micro-economische kennis. De interne coördinatie is het alternatief van de toetsing van loonvoorstellen door het College van Rijksbemiddelaars. Alternatief en geen complement. Juist omdat voor de toetsing van differentieële voorstellen geen algemene regels kunnen worden gevonden, wordt het zwaartepunt der loonvorming in de interne coördinatie gelegd, waar het geven en nemen op soepele wijze kan verlopen. Differentiëren is een arbitraire zaak en kan daarom het beste tot stand worden gebracht via onderling overleg in de privaatrechtelijke sfeer. Uiteraard dienen de twee groepen daarvoor intern ook de nodige organisatorische voorzieningen te treffen. De werknemersvakcentrallen hebben voor zichzelf daaromtrent al reeds meer concrete denkbeelden gevormd.

Dat deze taak voor de vakcentrallen geen sinecure is behoeft nauwelijks betoog. Er is echter geen alternatief. Tegenover de coördinatie in werknemerskring dient coördinatie in werkgeverskring te staan. Het ligt voor de hand dat over meer algemene aspecten tussen de centrale werknemers- en werkgeversorganisaties overleg zal worden gepleegd.

c. De Stichting van den Arbeid.

Daar de interne coördinatie wat de afzonderlijke loonvoorstellen betreft vóór de onderhandelingen plaats heeft, zij in werknemers- zowel als werkgeverskring afzonderlijk geschiedt en niet voor de onderhandelende partijen bindend is, is aan de Stichting de taak toegedacht de uiteindelijke loonvoorstellen te beoordelen. Met andere woorden: de onderhandelingen op bedrijfstakniveau worden gevolgd door overleg in de Stichting; overleg op arbitraire basis zonder gebruikmaking van exacte toetsingscriteria. De Stichting beoordeelt of een afgesloten c.a.o. al dan niet aan een onderzoek moet worden onderworpen en of deze al dan niet dient te worden goedgekeurd. Voor deze toet-

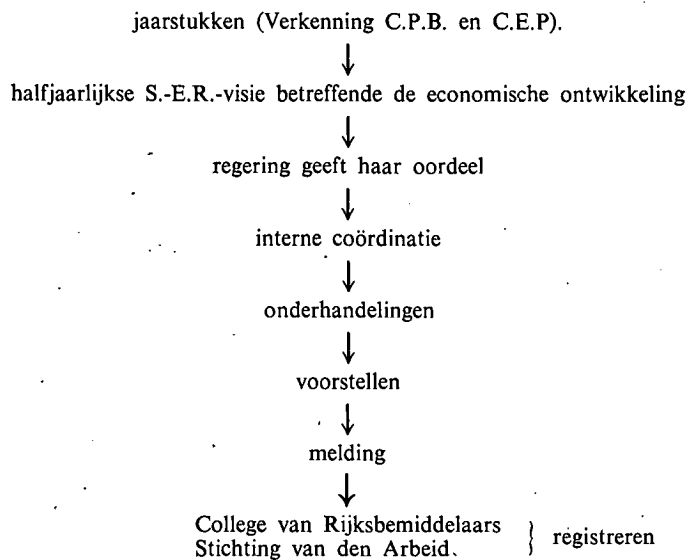
sing gelden dezelfde aspecten als voor de interne coördinatie. De Stichting verricht deze toetsing los van aanwijzingen van de zijde van de overheid.

Voor alle voorstellen dient de meldingsplicht te bestaan. Ook voor afwijkingen van bestaande goedgekeurde c.a.o.'s. Daarnaast, in het systeem van interne coördinatie

ligt besloten dat verscheidene voorstellen de Stichting zonder meer kunnen passeren. De beoordeling door de Stichting is een zekere nacontrole die niet al te tijdrovend behoeft te zijn. Daarom is ook voorzien in een automatische goedkeuringsprocedure: 2 à 3 weken na de melding worden c.a.o.'s rechtsgeldig, tenzij de Stichting anders

SCHEMATISCHE UITWERKING VAN DE TE VOEREN LOONPOLITIEK

A. NORMALE PROCEDURE



gekwalificeerde meerderheid in de Stichting acht toetsing onnodig

na 2 à 3 weken

c.a.o. wordt rechtsgeldig

c.a.o. definitief

gekwalificeerde meerderheid Stichting is akkoord

gekwalificeerde minderheid in Stichting dan wel College wensen toetsing:

geen gekwalificeerde meerderheid

gekwalificeerde meerderheid wijst af

College van Rijksbem. beslist:

← ja

of neen

Stichting verwijst voorstel terug naar partijen

nieuwe onderhandelingen

nieuwe voorstellen

enz.

geen resultaat

Stichting mogelijkheid: CvR. verzoeken om bindende regeling

B. UITZONDERINGSPROCEDURE

Overleg tussen regering en bedrijfsleven

interne coördinatie

Bevredigend

Procedure A

niet bevredigend

loonpauze

S.-E.R. - advies

hernieuwd overleg regering - bedrijfsleven

gunstig resultaat

procedure A

geen resultaat

loonstop of
aanwijzing
toezicht door College

besluit. Ook dit is een wezenlijk bestanddeel van het voorgestelde systeem.

Wanneer de Stichting met gekwalificeerde meerderheid een c.a.o. afkeurt, dan wordt het voorstel naar partijen terugverwezen. Goedkeuring geschiedt ook met gekwalificeerde meerderheid. Tussen beide in ligt de mogelijkheid dat de Stichting niet tot een uitspraak komt.

d. Het College van Rijksbemiddelaars.

Het College treedt op wanneer de Stichting verdeeld is. De taak van het College is dan het loonvoorstel goed te keuren of af te keuren. Het zegt ja of neen. In het laatste geval gaat het voorstel naar partijen terug. Het is dus niet de bedoeling dat het College een voorstel reduceert of wijzigt. Voorts zal het College de Stichting kunnen verzoeken een loonvoorstel alsnog te onderzoeken. Het College kan dus wel de automatische goedkeuring verhinderen, doch niet de goedkeuring na onderzoek. In de derde plaats dient het College op verzoek van de Stichting een bindende loonregeling te kunnen opleggen. De taak van het College lijkt (behoudens nog het sub. e vermeldde) een magere randfunctie. Formeel is dat ook zo. In het informele vlak echter is er meer werk aan de winkel. De schat van ervaring waarover het College beschikt heeft het voorbestemd tot een gezaghebbende, deskundige voorlichtingsinstantie voor de Stichting. De meest wenselijke organisatorische vormgeving dient in onderling overleg nog verder te worden uitgewerkt.

e. De Overheid.

De eigen verantwoordelijkheid van de overheid brengt allereerst met zich mee een eigen oordeel over de economische situatie. Zij moet zich dus over de economische rapporten kunnen uitspreken. Dat kan via artikel 28 wet BO, dat kan ook door overleg te plegen met de centrale organisaties. Resulteert daaruit een gemeenschappelijke visie, dan treedt deze in de plaats van het rapport. Wordt geen overeenstemming bereikt dan dient — zo zegt het S.-E.R.-advies — een afwijkende positiebepaling door de regering het bedrijfsleven toch tot voorzichtigheid te manen bij de concrete loonvorming. In deze fase is de taak van de regering dus beperkt tot waarschuwen. Het „eigen beheer” wordt niet aangetast. Ook als de opvattingen in de S.-E.R. verdeeld zijn, kan dat op zich zelf geen reden zijn voor de regering om in te grijpen. Eerst wanneer de feitelijke loonontwikkeling gevaren oplevert, kan de overheid ingrijpen door een „loonpauze” af te kondigen: gedurende een beperkte tijdsduur wordt de goedkeuring van c.a.o.'s dan opgeschort. In deze periode vraagt de overheid de S.-E.R. advies, op basis waarvan nogmaals wordt overlegd met de centrale organisaties. Eerst wanneer het bedrijfsleven ondanks loonpauze en nader overleg volhardt, dient de overheid nadere maatregelen te kunnen treffen, zoals een loonstop of globale aanwijzingen. In dat geval treedt het College op om de naleving te verzekeren. Uit een en ander (zie ook de beide schema's) blijkt dat het overheidsingrijpen als een uitzonderingssituatie is gedacht, namelijk wanneer het overleg mislukt. Daarnaast wordt gedacht aan een bevoegdheid van de overheid om bepaalde vormen van loonafspraken te verbieden, wanneer zij strijdig zijn met het algemeen belang.

Men ziet dus — enkele details lieten we achterwege — dat het nieuwe loonsysteem overwegend berust op overleg, overreding en deskundige voorlichting en slechts in uitzonderingsgevallen op dwang.

Dissonanten.

Het verrassende nu is dat er enkele leden van de Raad zijn die, hoewel ten principale de gedachtengang van de Raad volgend, toch tot principieel afwijkende constructies komen. Deze klinken als dissonanten. Zo zijn er enkele leden die de toetsing van loonvoorstellen door het College willen handhaven. Dit klopt niet met de wil de verantwoordelijkheid primair bij het bedrijfsleven te leggen. Evenmin met de ook door deze leden onderschreven kritiek op de mogelijkheid algemene regelen te stellen. Het motief voor handhaving van het College is dat ernstige wijvingen binnen de centrale organisaties kunnen worden verwacht. Daarnaast wordt voorbij gegaan aan het feit, dat het College — in het standpunt van de overgrote meerderheid — optreedt, wanneer men het in de Stichting niet eens kan worden. Bedoelde enkele leden schrijven zelfs: „Naarmate de coördinatie in eigen kring slaagt zullen de adviezen van de Stichting van den Arbeid in groter aantal unaniem en gunstig zijn. Het College zal, naar te verwachten valt, zulke adviezen zonder meer kunnen volgen”. Dit is een halfslachtige conceptie. Het is in- en uitpraten. De klap op de vuurpijl is, dat het — wat men in de wandeling noemt — de liberale werkgevers zijn die hier de liberale loonpolitiek afwijzen. Wat kennelijk op de achtergrond speelt is het feit, dat de liberale werkgevers de verantwoordelijkheid niet aandurven. In ruil daarvoor accepteren zij een college dat in feite tegenover niemand verantwoordelijk is. Een vreemde constructie! Of dit gebrek aan moed is dan wel een organisatorische zwakheid willen we in het midden laten. Dat de confessionele werkgeversorganisaties uit ander hout zijn gesneden stemt in ieder geval tot tevredenheid. Een andere dissonant is, dat een enkel lid van de Raad toch weer het produktiviteitscriterium, nog wel in formule-gewaad, ten tonele voert. Eerst de kritiek mee onderschrijvende, wordt zonder enige weerlegging der argumenten toch weer het produktiviteitscriterium opgevoerd. Opnieuw wordt de prijspolitiek er aan gekoppeld. Zelfs wordt nog gezegd dat de toetsing eenvoudig is! Met alle respect voor het eigen standpunt en de moed om dat te etaleren, de wijze waarop het logisch aansluit op de kritiek die ook dit lid heeft op het bestaande loonsysteem ontgaat ons ten enenmale.

Dat het door de overgrote meerderheid voorgestane systeem, waarvan de grondslagen destijds zijn gelegd door de gezamenlijke vakcentralen, geen risico's inhoudt zou een voorbarige bewering zijn. Wie toeziet bemerkt echter dat het systeem zijn eigen eventuele mislukking opvangt. Gaat het mis, blijkt het bedrijfsleven zijn verantwoordelijkheid niet aan te kunnen, dan kan de overheid de bakens verzetten. Moedgevend is dat de S.-E.R. niet alleen eensgezind is in de kritiek op het bestaande systeem, doch bovendien in zeer grote meerderheid achter een systeem staat dat reële kansen en mogelijkheden biedt om op het gebied van de loonpolitiek het zwaartepunt van „het conflict naar de harmonie” (Pen) te verleggen.

Helaas zijn sommige vrouwen alleen op een afstand mooi. Dat geldt ook voor ons bestaande loonpolitiek systeem. In het O.E.C.D.-rapport: „The problem of rising prices”, waaraan geleerden van naam hebben gewerkt, wordt het Nederlandse systeem aan andere landen ten voorbeeld gesteld. Thans zal men daar wel opkijken, wanneer men een vertaling van het jongste S.-E.R.-advies onder ogen krijgt.

Amsterdam,

Dr. W. HESSEL.

In onderstaand artikel zijn de resultaten neergelegd van een onderzoek naar de invloed van de lengte van de prijscyclus op de voorraadpolitiek. Hierbij zijn ruwe wol en katoen als voorbeeld gekozen. In het algemeen wordt aan grondstoffen een positief verband tussen de speculatieve invoer en de prijs toegeschreven. Of er van een positief dan wel van een negatief verband sprake zal zijn blijkt echter te worden bepaald door de lengte van de prijscyclus. Het verband tussen de jaarlijkse fluctuaties in de marktprijs en de wisselingen in de speculatieve voorraadvorming blijkt zowel voor wol als voor katoen negatief te zijn. De gevonden reactiecoëfficiënt voor wol is $-0,63$ en die voor katoen $-1,32$. De speculatieve reactie op een wijziging in de prijs blijkt bij wol dus geringer te zijn dan bij katoen. Ter verklaring hiervan wijst schrijver op het feit dat de wolhandel in het verleden (vóór de oorlog) aanzienlijke verliezen heeft geleden, als gevolg waarvan deze handel in het algemeen een voorzichtig aankoopbeleid is gaan voeren.

Inleiding ¹⁾.

Teneinde te voorzien in de behoefte aan ruwe wol en katoen is de Nederlandse textielindustrie aangewezen op invoer. De schommelingen in deze invoer worden uiteraard in overwegende mate veroorzaakt door de ontwikkeling van het verbruik en door de hiermede samenhangende wijzigingen in de omvang van de technische voorraad. Hiernaast speelt echter ook het verloop van de marktprijs van de betrokken grondstof een zekere rol.

Voor ruwe wol en katoen wordt het prijsverloop vooral bepaald door specifieke en incidentele factoren. Conjuncturele factoren zijn — in verhouding tot vorengenoemde factoren — van minder betekenis. Dit wordt geïllustreerd in grafiek 1, waarin de procentuele mutaties in de prijs van ruwe wol en katoen worden vergeleken met die in een algemene prijsindex van ruwe grondstoffen, waarvoor de Sauerbeck-index is gebruikt. Hieruit blijkt dat het in de jaren 1952-1961 zevenmaal is voorgekomen dat een daling c.q. stijging van de wol- en katoenprijs gevolgd is door een tegengestelde prijsbeweging (stijging c.q. daling). Bij de algemene prijsindex van grondstoffen vond dit slechts driemaal plaats. Dit impliceert dat de gemiddelde periode van de cyclus van de wol- en katoenprijs minder dan de helft bedraagt van die van de algemene prijsindex van ruwe grondstoffen.

De elkaar snel opvolgende schommelingen in de prijsbeweging van katoen ontstaan vooral door aanzienlijke fluctuaties in de omvang van de oogst. Is de oogst in het jaar t namelijk groter dan „normaal”, dan zal de kans op een krappere oogst en — ceteris paribus — dus op hogere prijzen in het jaar $t+1$ groter zijn dan de kans op een nóg ruimere oogst en dus op nóg lagere prijzen. Omgekeerd: op een kleinere dan „normale” oogst zal met een grotere waarschijnlijkheid een ruimere oogst volgen dan een nóg kleinere.

Indien op een grotere dan normale oogst *altijd* een kleinere dan normale oogst zou volgen (en omgekeerd),

¹⁾ De heer A. J. Middelhoek van het Centraal Planbureau zag ik hierbij gaarne dank voor zijn waardevolle opmerkingen gedurende het onderzoek.

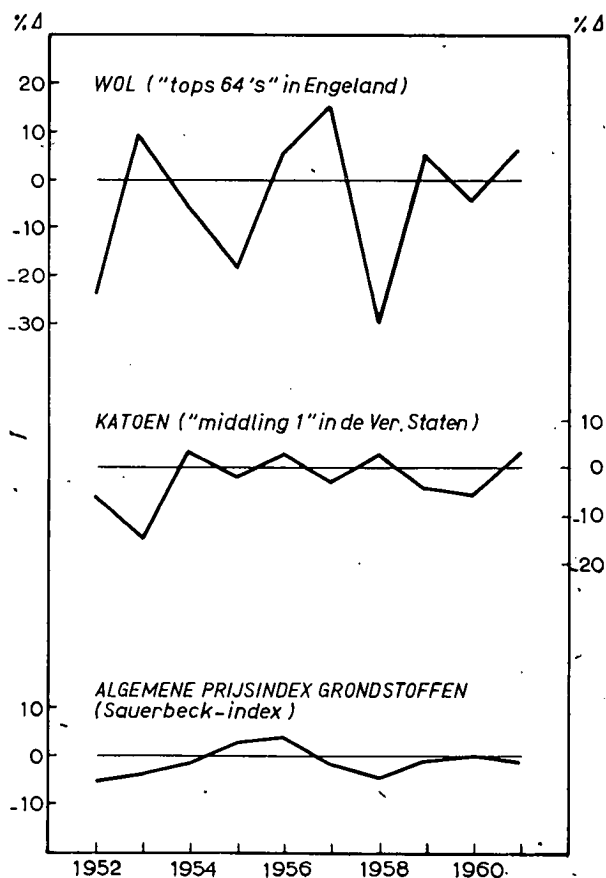
Het verband tussen de speculatieve invoer en de prijs van wol en katoen

dan zou — weer ceteris paribus — op grond hiervan de cyclus van de katoenprijs precies 2 jaar bedragen. De gevonden cyclus in de beschouwde periode bedraagt echter 2,6 jaar, hetgeen erop wijst, dat een dergelijk verloop *niet steeds* heeft plaats gevonden.

Minder duidelijk is de oorzaak van de wisselingen in de wolprijs; te denken is aan: de omvang van de scheer,

Grafiek 1.

MUTATIES IN DE PRIJS VAN WOL EN KATOEN EN IN DE ALGEMENE PRIJSINDEX VAN RUWE GRONDSTOFFEN



stockpiling, incidentele (grote) aankopen door communistische landen en de omvang van de vraag van de traditionele kopers. Deze vraag wordt uiteraard mede beïnvloed door de omvang van de voorraad. Evenals voor katoen, bedraagt de gemiddelde periode van de cyclus hier 2,6 jaar.

Op grond van de beschouwde factoren mag men verwachten dat de voorraadpolitiek van de kopers van wol en katoen vooral gebaseerd is op de overweging dat een enigszins omvangrijke stijging van de prijs in het jaar t met een grote mate van waarschijnlijkheid zal worden gevolgd door een daling van deze prijs in het jaar $t+1$. De kans hierop kan op grond van het verloop in de beschouwde periode zowel voor wol als voor katoen bij benadering worden geschat op gemiddeld 75 pCt.

Een en ander impliceert dat bij een gedaalde marktprijs in het jaar t , de ingevoerde hoeveelheid wol en katoen normaliter een grotere toeneming resp. een geringere daling zal vertonen dan het verbruik dezer vezels, incl. de daarbij behorende technisch noodzakelijke voorraadvorming. Immers, de kopers kunnen met een kans van 75 pCt. een hogere prijs in het volgende jaar verwachten. In dit geval vinden er in het jaar t dus speculatieve aankopen plaats. Om dezelfde reden zal een hogere marktprijs gewoonlijk aanleiding geven tot het voeren van een terughoudend aankoopbeleid. Hier is derhalve sprake van een *negatief* verband tussen de speculatieve voorraadvorming en de prijs.

Het op hierboven vermelde wijze verkregen negatieve verband staat in tegenstelling tot hetgeen men verwachten mag bij goederen, waarvan de prijs in overwegende mate wordt bepaald door conjuncturele factoren. De betrekkelijk lange cyclus van de prijs dezer goederen (ca. 6 jaar) geeft geen aanleiding om, na een eenmaal ingetreden prijsdaling, een stijging te verwachten (en omgekeerd). Eerder zal hier de verwachting zijn dat één eenmaal ingezette prijsbeweging zich voorlopig in dezelfde richting zal blijven voortzetten.

Uit grafiek 1, waarin het verloop van het Sauerbeck-indexcijfer voor grondstoffen wordt weergegeven, blijkt dat deze langere golf in de prijsbeweging representatief geacht mag worden voor het prijsverloop op de grondstoffenmarkten in het algemeen. Dit houdt in dat bij prijsstijging in het algemeen in versterkte mate zal worden aangekocht. Daarentegen zal bij prijsdaling een voorzichtig aankoopbeleid worden gevoerd. Dit is dan ook de aankooppolitiek, welke als algemene regel in de literatuur wordt aanbevolen. Zo bijv. Stuart F. Heinritz in zijn handboek „Purchasing”²⁾:

„Purchasing policy therefore follows a cycle corresponding to the price cycle. During the period of advancing prices, the indicated policy is to purchase larger quantities, in advance of immediate requirements and covering anticipated consumption for longer periods ahead, in the reasonable expectation that the price actually paid will be more advantageous than if the buyer had waited to buy for immediate use at a later date and at a higher market. When it becomes apparent, or probable, that the price peak is close at hand, the length of coverage is shortened, and with a reversal of the market trend purchasing policy is changed to a „hand-to-mouth” basis”.

Uitgaande van deze aan de praktijk ontleende stelregel mag daarom een *positief* verband tussen de speculatieve voorraadvorming en de prijs worden verwacht. Inderdaad

wijst de voorraadvergelijking van het macro-economische model in het Centraal Economisch Plan 1961 (blz. 121) op een positief verband tussen wijzigingen in het voorraadbestand en het invoerprijspeil.

Getracht is de invloed te kwantificeren van de *jaarlijkse fluctuaties* in de marktprijs op de *wisselingen* in de speculatieve *voorraadvorming* van wol en katoen in Nederland. Dit is, zoals opgemerkt, een speciaal geval van een korte golf in de prijsbeweging, waarbij dan a priori een negatief verband in de lijn der verwachting ligt.

Aan de hand van het volgende fictieve cijfervoorbeeld moge worden verduidelijkt op welke wijze de wisselingen in de speculatieve voorraadvorming (kolom 6) zijn benaderd.

Jaar	Invoersaldo (m)	Verbruik (c)	dan wordt		Benadering van de wijziging in de specul. voorraadvorming (4) - (5)
			pCt. Δm	pCt. Δc	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
0	100,0	100,0			
1	110,0	105,0	+ 10	+ 5	+ 5
2	121,0	110,3	+ 10	+ 5	+ 5
3	102,9	99,3	- 15	- 10	- 5

kolom 2: invoersaldo = invoer — uitvoer.
kolom 3: inclusief mutaties in de technische voorraad.

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat de invoer (kol. 2) in de jaren 1, 2 en 3 het verbruik (kol. 3) steeds overtreft. Met andere woorden: in absolute zin nemen de speculatieve voorraden voortdurend toe. In dit artikel is echter niet het verloop van de speculatieve voorraadvorming (kol. 2 - kol. 3.) beschouwd, maar de mutaties in deze voorraadvorming, welke kunnen worden benaderd door: pCt. Δ kol. 2 - pCt. Δ kol. 3. Het gaat hier dus om een verklaring van het verschil in de mate, waarmee de invoer en het verbruik van jaar op jaar muteren (kol. 6).

Ruwe wol.

De aankoop van wol t.b.v. de industrie geschiedt door handelaren. Aangezien de wolspinner weinig of niet in voorraden speculeert, geeft het verschil tussen de mutaties in het invoersaldo en die in het verbruik (incl. de wijzigingen in de voorraad bij de spinner) de wisselingen aan in de speculatieve voorraadvorming bij de handel. Deze wisselingen blijken in de jaren 1950-1961 vrij sterk gecorreleerd te zijn met de mutaties in de prijs van ruwe wol in het algemeen en met die van kamband (tops) in het bijzonder. Het verband is hier berekend aan de hand van de vergelijking.

$$pCt. \Delta m - pCt. \Delta (c + \Delta n) = \alpha pCt. \Delta p$$

waarin

m = het invoersaldo van wol

c = het verbruik van wol

n = de voorraad wol bij de spinner

p = groothandelsprijs van „tops” in Engeland (in de maand juli).

Tussen de wisselingen in de speculatieve voorraadvorming en die in de prijs van wol kan een zekere vertraging worden waargenomen. Berekening van het verband op basis van het jaargemiddelde van de prijs blijkt namelijk tot minder bevredigende resultaten te voeren dan berekeningen, waarbij de mutaties in de prijs betrekking hebben op het begin van het derde kwartaal.

²⁾ Stuart F. Heinritz: „Purchasing”, Prentice-Hall, New York 1952, blz. 104-109.

Verder zij opgemerkt dat zowel het invoersaldo als het verbruik en de voorraden berekend zijn op basis van gewassen wol. Hierbij is een verlies van 40 pCt. van ongewassen naar gewassen wol en een verlies van 20 pCt. gewassen wol naar kamband aangehouden. De uitkomsten (periode 1950-1961, excl. 1958) luiden:

$$pCt. \Delta m - pCt. \Delta (c + \Delta n) = -0,63 pCt. \Delta p \quad R = 0,950.$$

Een en ander houdt dus in dat bij een gelijkblijvend prijsniveau de mutatie in het invoersaldo van wol even groot is als de mutatie in het verbruik (incl. Δn). Indien de prijs van tops in het jaar t daarentegen 1 pCt. hoger ligt dan in het jaar t_{-1} , dan zal de procentuele stijging (daling) van het invoersaldo van wol 0,63 geringer (groter) zijn dan die van het verbruik (incl. Δn).

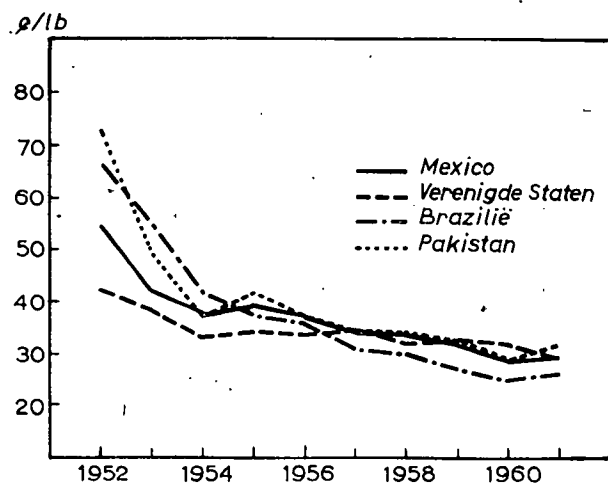
Ruwe katoen.

Katoen wordt in overwegende mate rechtstreeks door de verbruiker (spinner) in het buitenland aangekocht. De aankopen vinden plaats in een aantal landen, wier aandeel in de Nederlandse invoer wordt bepaald door de structuur van het verbruik. Voor zover de katoen van het ene land vervangbaar is door die van een ander land, wordt het invoeraandeel tevens bepaald door de onderlinge prijsverhouding. Dit laatste heeft vooral betrekking op katoen uit de Verenigde Staten en op Mexicaanse katoen (Upland-variëteiten), met een gezamenlijk aandeel in de Nederlandse invoer van gemiddeld 65 pCt. (1949-1961).

Hoewel de katoenprijs in de grote katoenexporterende landen onderling vaak verschillen in fluctuaties vertoont, blijkt het verloop van het speculatieve deel van de invoer vooral afgestemd te zijn op de prijsbeweging van katoen uit de Verenigde Staten. De Verenigde Staten als veruit de grootste katoenproducent en -consument, bepalen namelijk voor een belangrijk deel het wereldmarktprijspeil (grafiek 2). Bovendien draagt de prijs van katoen uit de Verenigde Staten een betrekkelijk stabiel karakter, terwijl de ramingen met betrekking tot de omvang van de te verwachten oogst (van invloed op het prijspeil) snel bekend en als regel ook betrouwbaar zijn.

Grafiek 2.

VERLOOP VAN DE MARKTPRIJS VAN RUWE KATOEN



Het verband tussen de wisselingen in de speculatieve voorraadvorming en die in de marktprijs van katoen uit de Verenigde Staten is berekend aan de hand van de vergelijking

$$pCt. \Delta m - pCt. \Delta c = \alpha pCt. \Delta p$$

waarin

m = het invoersaldo van katoen

c = het verbruik van katoen

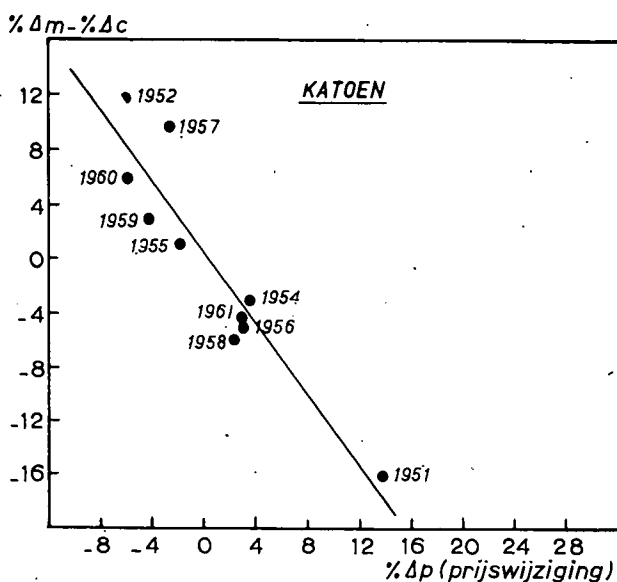
p = de marktprijs van Amerikaanse katoen (jaargemiddelde).

Aangezien de katoen rechtstreeks door de spinner in het buitenland wordt aangekocht, heeft het verschil tussen de procentuele mutaties in het invoersaldo ($pCt. \Delta m$) en die in het verbruik ($pCt. \Delta c$) derhalve zowel betrekking op de mutaties in de speculatieve voorraadvorming als op die in de technische voorraadvorming bij de katoenspinner. Afzonderlijke gegevens hieromtrent zijn niet beschikbaar.

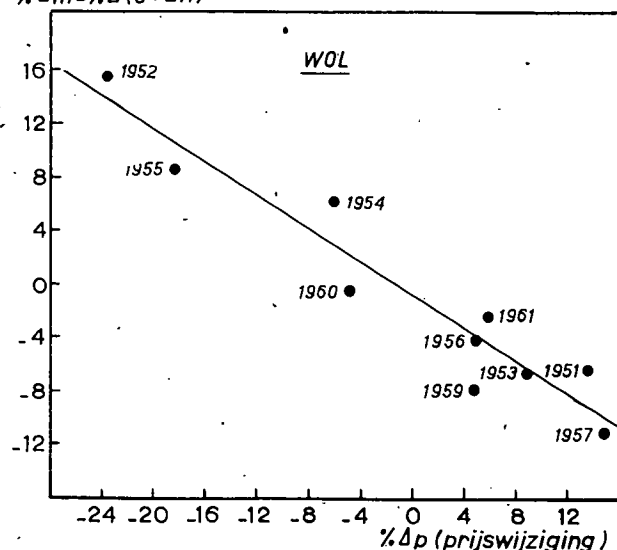
De uitkomsten (periode 1950-1961, excl. 1953) luiden:

$$pCt. \Delta m - pCt. \Delta c = -1,32 pCt. \Delta p \quad R = 0,932.$$

VERBAND TUSSEN MUTATIES INVOERSALDO, VERBRUIK EN PRIJS



% $\Delta m - \% \Delta (c + \Delta n)$



Indien de marktprijs in de Verenigde Staten in het jaar t 1 pCt. lager ligt dan in het jaar t_{-1} , dan zal daarvan derhalve een stimulerende invloed uitgaan op de invoer

De jaren 1959 en 1960 waren voor Australië hausse-jaren. De top van de hausse werd bereikt in de periode september-november 1960. Daarna trad een recessie in, die hardnekkiger is gebleken dan was verwacht. Op de maatregelen van de Australische regering ter stimulering van de economische ontwikkeling is tot dusver wat aarzelend gereageerd. Daar de „state of business confidence” thans van groot belang is voor het economisch herstel, moet het bestaande pessimisme met betrekking tot de betekenis voor Australië van toetreding van Groot-Brittannië tot de E.E.G. niet worden versterkt door officiële verklaringen. Meer aandacht zou kunnen worden geschonken aan de recente opmerkelijke successen met het zoeken naar nieuwe afzetgebieden voor Australische producten. Op de zgn. „stop-go policy” van de regering is veel kritiek geïfend; aanbevolen werd planning op langere termijn volgens het Franse model. Hoe men over economische plannen ook moge denken, voor een kritische herwaardering van de belangrijkste aspecten van de economische politiek is zeker ruimte.

Recent developments in the Australian economy

During 1959 and 1960 the Australian economy experienced boom conditions ¹⁾. The peak of this boom was reached in the period from September to November, 1960. Since then there has been an economic recession which has proven to be rather more persistent than was expected. The measure of unemployment which this recession has brought with it, particularly in the State of Queensland, very nearly cost the present Liberal Government its political life in the December, 1961, Federal elections. The reaction to recent Government attempts to revive the economy has so far been somewhat hesitant and it is difficult to predict the economic climate in the immediate future with accuracy as much will depend upon the state of business confidence.

Government economic measures.

Anti-inflationary action had already been taken by the Australian Government early in 1960 ¹⁾. Its immediate effect on the boom was small and bank advances continued to rise during 1960. As a result the Government, in November, 1960, took further restraining measures. These measures included a further restriction of bank credit by means of qualitative directives and a lift in bank interest rates. In

¹⁾ For a description see my „Australia 1960”, *Economisch-Statistische Berichten*, Speciaal Nummer, Peiling 1960, pp. 1242-1245.

addition, part of the interest paid on fixed interest bearing securities was no longer allowed to be deducted for taxation purposes. This was done to discourage fixed interest financing and was a measure mainly directed against the flow of credit from non-banking financial institutions. Another measure, in November 1960, was an increase in the sales tax on motor vehicles from 30 to 40 per cent.

Some of the November, 1960, measures did not last long. Because of severely reduced activity in the motor vehicle industry in the months following the increased sales tax, this extra sales tax was removed in February, 1961.

With business activity slowing down further and unemployment rising, it was announced, in May, 1961, that the limitation on the tax deductibility of interest payments would largely cease with the end of June, 1961. In June, 1961, there was some easing of the bank credit restrictions. Significant in July, 1961, was the Government's non-interference with the basic wage decision leading to a rise in the Federal Basic Wage of 12/- per week.

By February, 1962, the Commonwealth Government admitted that a promise of recovery, which appeared late in 1961, had not been sufficiently realised and on February, 6, a whole range of Government measures was announced aimed at stimulating the economy.

A rebate of 5 per cent was effected on income tax for

(vervolg van blz. 686)

van katoen. De procentuele stijging (daling) van de invoer zal dan 1,32 groter (geringer) zijn dan die van het verbruik.

Vanzelfsprekend geeft de gevonden reactiecoëfficiënt voor wol (-0,36) en die voor katoen (-1,32) slechts een zekere benadering van het feitelijke verband. Er kunnen namelijk afwijkingen van het patroon optreden, die niet met behulp van het hier weergegeven mechanisme kunnen worden verklaard. Dit is voor wol in 1958 en voor katoen in 1953 het geval geweest.

De speculatieve reactie op een wijziging in de prijs

blijkt bij wol dus lager te liggen dan bij katoen. Toch mag dit verschil niet geheel worden toegeschreven aan het speculatieve element. Immers, de wisselingen in de voorraad bij de katoenspinner hebben ten dele ook betrekking op de wisselingen in de technische voorraad.

Dat overigens de reactie op een wijziging in de prijs, m.a.w. het speculatieve element, bij wol geringer is dan bij katoen, is wel te verklaren. In het verleden (vóór de oorlog) heeft de wolhandel namelijk aanzienlijke verliezen geleden. Als gevolg hiervan is de wolhandel in het algemeen een voorzichtig aankoopbeleid gaan voeren.

's-Gravenhage.

M. FRAENKEL.

the whole financial year 1961/62, which in the period from March-June 1962 was expected to add £A 30 million to disposable income.

An important increase in public spending was announced which was estimated to add £A 25 million to the spending resources of the States in the following four to five months. Steps were taken to promote further increased lending for housing. Sales tax on motor vehicles was again considerably reduced. As a longer term measure, new investment in manufacturing was to be stimulated by the announcement of a 20 per cent depreciation tax allowance applying to new plant and equipment in manufacturing industry.

These were the main measures. A thing the Government has so far refused to do in spite of considerable pressure is a reimposition of import restrictions.

Unemployment.

The lowest level of unemployment was reached in September and October, 1960, when only 35,000 people were registered as unemployed but unfilled vacancies amounted to nearly 50,000. Since then, the registered unemployed increased in number and unfilled vacancies declined. The peak of unemployment was reached in the quarter ended December, 1961. During that time, allowing for seasonal adjustment, 123,000 people were unemployed. This represented ca. 4 per cent of the number in civilian employment (which number excluded rural wage earners) — which is a high percentage by Australian standards. By the end of April, 1962, the comparable figure had fallen to about 3 per cent. Total civilian employment reached a low in the quarter ended September, 1961. Between March, 1961 and March, 1962 it rose by about 12,000. However, this rise was entirely due to an expansion of Government civilian employment in excess of a drop of 15,000 in private employment.

As a result of the unemployment situation, net migration into Australia began to drop significantly after June, 1961.

Production, consumption and investment.

Table A.

	I Gross National Product	II Consumption Expenditure	III Outlay Public Authorities	IV Gross Private Fixed Investment	V Investment in (non-farm) Stocks	VI Number of New Registrations motor cars and Station Wagons	VII New Houses and Flats Number of Buildings Approved	VIII Imports	IX Exports	X Intern. Reserves End of year or Quarter	XI Net Migration Excess Arrivals over Departures
	£A Million	£A Million	£A Million	£A Million ¹	£A Million ²	'000	'000	£A Million	£A Million	£A Million	'000
Calendar year 1960	7,157	4,413	1,871	1,374	253	245	109	1,057	875	376	93
Calendar year 1961	7,124	4,496	2,028	1,230	0	188	81	935	1,040	602	68
Quarter ended March 1960	1,655	1,043	407	304	36	53	26	242	240	547	26
Quarter ended March 1961	1,736	1,074	446	298	75	45	18	285	242	388	24
Quarter ended March 1962	1,762	1,107	499	298	24	55	19	229	272	538	17

1. Includes Cars, Trucks and Motor Cycles.
2. Manufacturing, Wholesale and Retail Trade.

Sources: I - V C.B.S. Quarterly Estimates of National Income and Expenditure, No. 7, March Quarter, 1962.
VI - XI C.B.S. Monthly Review of Business Statistics, January and March, 1962.

In table A some of the other economic indicators are compared for the calendar years 1960 and 1961 and for the three quarters ended March 1960, 1961 and 1962.

Letting the various statistics speak for themselves we may add that official comprehensive production indices are not available in Australia so that we have to rely on the A.N.Z. Bank Index for factory production. This index shows great changes in the level of factory production

(excluding power). In January, 1960, the index stood at 154 (base year 1953/54 = 100) and in November, 1960, at 158. By June, 1961, the index had dropped to 124 and by January, 1962, recovered to 146.

Prices and wages.

Apart from the basic wage increase of 12/- in July, 1961, wages over both 1960 and 1961 were remarkably stable. The same applies to prices. The consumer's price index for all groups which stood at 122.5 (1952-53 = 100) in the quarter ended September, 1960 was no higher than 124.1 for the quarter ended March, 1962. The index of wholesale prices dropped from a maximum of 372 in August, 1960 to a minimum of 330 in November, 1961.

Finance.

Trading bank advances continued to rise during 1960. The opposite was true in 1961, which saw a continuous drop in advances. Deposits started to rise strongly in the last quarter of 1961, a rise which continued during the first quarter of 1962. The widening gap between deposits and advances has made the banking system so liquid that in some quarters there is already a concern about a credit explosion in the near future. Since February, 1960, there has been a strong increase in bank advances. In the hire purchase field outstanding balances reached a peak of £A 450 m. in December, 1960. Since then, these balances have fallen continuously. The provisional estimate for the end of April, 1962, is £A 375 m. It is argued that, as well as in bank credit, there is a significant potential for expansion in the hire purchase debt in the coming period. Share prices reached their peak in September, 1960 and fell nearly 15 per cent between September and December, 1960. After this a gradual recovery set in which reached a peak in June, 1961. Some drop in share prices occurred in the period between June, 1961 and December, 1961. In the first quarter of 1962 there was again a considerable rise in share prices. However they have since dropped again. At the time of writing, the share market is uncertain.

The balance of payments and foreign reserves.

As may be seen in table A imports declined and exports increased during 1961 making for a considerable improvement in the balance of trade which had become very unfavourable during most of the year 1960 as well as the first quarter of 1961. Increasing imports, due to the abolishment of import restrictions in November 1959 and February, 1960, started to taper off in the quarter ended

March, 1961 and declined sharply since that time.

Dwindling foreign reserves had led, at the end of April 1961, to a loan from the I.M.F. of £A 78 m. This loan was repaid in March, 1962. This was the main reason behind the drop of £A 64 m. in overseas reserves during the three months to March, 31, 1962. In spite of distortions of the capital account in 1961 by the I.M.F. loan on the one hand and short term repayment of import credits on the other, it would now seem that the underlying trend in private capital inflow of about £A 50 m. per quarter has been maintained in 1961 and also in the first quarter of 1962.

Common Market fears.

The proposed entry of Britain into the European Common Market has recently helped to dampen economic expectations which, on the basis of the trend in the various economic indicators at present, could be more confident than they appear to be. It is therefore of importance to try to analyse briefly the economic implications for Australia if Britain should become a member of the European Economic Community.

It is clear, that the prospects for Australia of England's entry into the European Common Market cannot be properly assessed until it is known on what conditions such entry would take place. Prior to the possibility of Britain's entry into the Common Market there was not a great deal of concern about the E.E.C. in Australia as it was thought that most of Australia's exports to the Six (mainly wool and raw materials) would not suffer, although some less important products might and there might also be indirect effects. Up to 90 per cent of Australia's exports consist of primary products and it is therefore justified if we pay no special attention to the exports of manufactured goods. Let us first look at some recent trends in the direction of Australian exports.

Table B. (Percentage of total exports)

	1937/38	1949/50	1955/56	1960/61	July-Dec. 1961
United Kingdom	55.5	38.7	33.3	23.8	19.5
Japan	4.2	3.9	11.2	16.7	17.5
European Economic Community	16.8	18.6	22.1	15.9	19.5
United States	2.4	8.8	7.1	7.5	9.5
New Zealand	5.0	3.5	5.3	6.4	5.8

In *table B* we notice that in recent years the percentage of Australia's exports taken by the U.K. has shown a continued and recently increased decline. It would seem therefore that even without Britain's entry into the Common Market England has already lost a good deal of its overwhelming importance as a customer to Australia. We may next look at the main export commodities in connection to their sales to Britain.

Table C. (Percentage of Australian exports of major commodities going to U.K.)

	1937-1938	1949-1950	1955-1956	1960-1961	July-Dec. 1961
Wool	43.1	36.7	24.6	16.6	15.4
Wheat	65.1	10.0	27.5	18.0	11.2
Meat	75.6	76.6	76.6	27.7	19.8
Butter	92.5	85.8	84.5	79.4	87.4
Sugar	82.6	74.9	56.3	50.4	53.3

Wool, wheat, meat, butter and sugar, in the period from July - December 1961, accounted for more than 60 per cent of Australia's total export bill of £A 536 m. *Table C* shows the development of the share of Britain in Australia's export trade in these commodities since before the war.

It may be noticed that Britain's percentage share in the exports of the major commodities (wool, wheat, meat) has already diminished greatly. However Britain remained by far the most important customer for butter and sugar. Although in the six months' period ended December 1961 butter accounted for only 2.5 per cent of total exports and sugar for 3.8 per cent these two industries are politically in Australia of great importance. The same applies to the dried fruit industry which accounts for an even smaller share of total exports but which industry has traditionally been associated with soldier settlement schemes. The fortunes of the dairy farmer are important for voting in rural areas. The sugar industry keeps people in the otherwise empty North. For all these industries a loss of the traditional British market would be very serious.

In spite of the heartening recent development whereby a bigger share of Australia's increasing primary exports has gone to Japan, to the Far East and to other areas outside Britain, the fact remains that even if Britain's share in Australia's exports should remain as low as 20 per cent, such a share cannot be ignored. Although wool may not be affected and alternative meat markets may be possible, there is naturally great concern in Australia about the ultimate level of support prices in the E.E.C. for other primary export products. If this ultimate level should be high it may be feared that this will stimulate the production of exportable surpluses by the E.E.C. of various Australian export commodities. It is therefore understandable that Australia has been pressing strongly for some safeguards upon Britain's entry.

Future prospects.

Recovery in secondary industry in Australia accelerated in March, 1962, and showed further advances in April of this year. This recovery has been fairly wide-spread extending through the basic materials group and both the durable and non-durable consumer sections. Some industries even showed pre-slump production levels. Employment is still trailing, indicating that there must have been an increase in productivity. With liquidity high, the stage seems to be set for economic recovery which has now become largely a matter of business confidence. In this latter regard, Common Market fears may play an important part in dampening expectations and pessimism with regard to Britain's entry into the Common Market should not be encouraged by official statements. More attention could well be drawn to the remarkable recent success in finding new outlets for an increased volume of Australian exports.

The recent recession has greatly strengthened Australia's balance of payments position and the country is in a much stronger position with regard to foreign reserves. The question is whether with a return to a high level of employment, imports will not rise again to the extent of creating a new balance of payments problem. New price and wage rises are also feared. There has recently been much criticism of the so-called stop-go policy of the Australian Government which has been widely accused of a lack of longer term economic policy. Longer term planning, on the French model, has been advocated by several responsible economists. Whatever one may think of economic plans there is certainly scope for a critical reassessment of the main aspects of economic policy, including monetary and fiscal policy, wage policy and the policy of trade protection.

Brisbane, May 31, 1962.

Dr. A. J. REITSMA.

Vóór of tegen hoogbouw?

Het rapport „Hoogbouw-Laagbouw” heeft kennelijk bijzonder prikkelend gewerkt op hen, die in de laatste jaren aan ons — o.a. in „E.-S.B.” — proberen wijs te maken, dat de „grote meerderheid van onze bevolking” een eengezinshuis wenst. Waarom deze wens in ons democratisch geregeerde land blijkbaar niet wordt ingewilligd, maken deze geërgerde schrijvers overigens niet duidelijk. Zij suggereren, dat een aantal fanatieke voorstanders van hoogbouw tegen de wensen en de behoeften van ons volk in, op basis van collectivistische ideologieën, Nederland willen volzetten met torenflats. Deze fanatici beheersen blijkbaar de sleutelposities van onze volkshuisvesting.

De narigheid van al dit soort schrijverij is, dat het zo volslagen werkelijkheidsvreemd is. Het is alsof wij leven in een land, waarin het aantal inwoners ongeveer gelijkblijvend is en waarin de behoeften en wensen van deze inwoners statisch zijn. En voorts alsof wij het er in Nederland over eens zijn, dat de open ruimten — voor agrarisch of recreatief gebruik — beter gebruikt zouden kunnen worden voor de bouw van goedkope — vooral goedkope! — eengezinshuisjes met een tuintje en een schuurtje en een kippenren. En alsof wij serieus behoefte zouden hebben aan de zo door Prof. Van Beusekom ¹⁾ geïdealiseerde Engelse manier van bouwen, waarmee men steden krijgt van het formaat van een kleine provincie, waar men zelfs met een snel vervoermiddel uren moet rijden om door de stad heen te komen en waar de doorsnee arbeider twee uur per dag moet reizen naar en van zijn werk, terwijl op de vrije zaterdag en zondag de mogelijkheid van recreatie in de buurt is uitgesloten, omdat alles is volgebouwd met dezelfde huisjes, met erkertje en tuintje, waarin hij woont.

Wat in Engeland dan nog mogelijk is, omdat de dichtheid van bevolking veel geringer is en omdat het percentage agrarische bevolking aanmerkelijk lager ligt, zou voor ons land per se een onmogelijkheid zijn. Dat weet Prof. Van Beusekom en daarom schrijft hij, dat met name in de Randstad Holland middelhoog gebouwd zal moeten worden. Maar hij weet natuurlijk ook wel, dat juist de voorstanders van hoogbouw, die in ons land meestal niet verder gaan dan 20 à 30 pCt. van het totaal aantal woningen, deze bouwvorm bepleiten voor deze Randstad en niet voor Drente of Friesland.

Wat nu die middelhoge bouw betreft, is het bekend, dat deze anti-hoogbouwers vlot genoeg nemen met 50-75 pCt. bouw in vier en vijf lagen. Alsof het Nederlandse volk nu of in de toekomst ooit behoefte zal kunnen hebben aan het wonen op een derde, vierde of vijfde woonlaag, zonder lift, zonder centrale verwarming, zonder behoorlijke voorzieningen op het gebied van de geluidshinder. Alsof het verschil uitmaakt voor moeders met kleine kinderen, of zij op de derde, vierde of vijfde woonlaag wonen met een trappenhuis of op de veertiende met een lift.

Men begrijpe mij niet verkeerd. Met Prof. Van Beusekom en zijn medestanders ben ik van mening, dat voor gezinnen met kleine kinderen het wonen in een hoog woongebouw niet valt aan te raden, zelfs niet, wanneer rondom dit gebouw een beschermde speelruimte is aangelegd. Het kleine kind moet bij moeder in en uit kunnen lopen. Maar

¹⁾ Zie zijn artikel in „E.-S.B.” van 27 juni 1962.

Voor de Randstad Holland gaat het niet om de keuze tussen hoogbouw en laagbouw, maar om de keuze tussen iets meer hoogbouw (20-30 pCt. van het totaal aantal woningen) en iets minder middelhogé bouw, met name de bouw in vier en vijf lagen. Tussen de 40 pCt. en 60 pCt. van hen, die een zelfstandige woning bewonen, kunnen zonder bezwaar in aanmerking komen voor een woning in een hoog woongebouw. Voor de 40 pCt. met kleine kinderen is deze woonvorm (en ook die van de middelhoge bouw) ongewenst. Woonwensen en woonbehoeften zijn niet exact na te gaan. Bovendien zijn deze niet statisch.

het wonen op een derde, vierde of vijfde woonlaag is nog veel erger, omdat daar het contact tussen moeder en kind ook niet aanwezig is, terwijl bovendien de beschermde speelruimte ontbreekt. De middelhoge bouw vertoont de nadelen van de laagbouw en van de hoogbouw:

- a. de ruimte wordt volslagen ingenomen door woningen, straten en particuliere of kijktuinen (nadeel van laagbouw);
- b. de afstand tussen moeder en kind is te groot (nadeel van hoogbouw).

Het is toch ook wel goed erop te wijzen, dat slechts 40 pCt. van onze woningen gezinnen bevat met kleine kinderen (40 pCt. noemt Prof. Van Beusekom dan „normaal” — een nieuw soort statistiek blijkbaar!). Eveneens 40 pCt. van het aantal woningen wordt bewoond door hen, waar zelfs geen kinderen in huis wonen. De tussenliggende 20 pCt. omvat dan die gezinnen, waar de kinderen tussen 12 en 18 jaar oud zijn. Wanneer in de Randstad Holland gepleit wordt voor 20 à 30 pCt. hoogbouw is het bepaald demagogisch (om geen meer diskwalificerend woord te gebruiken) te stellen, dat dan gezinnen met kleine kinderen in deze woningen moeten worden gehuisvest.

Prof. Van Beusekom zegt, dat de „man met een wat ruimere beurs de hoogbouw niet accepteert en een huis met tuin koopt in Voorschoten of Zoetermeer. De man met de kleine beurs moet in de stad blijven en wordt opgesloten in de hoogbouw”. Over kreten gesproken! Het is een ervaringsgegeven, dat heel wat „duurdere” mannen liever in een hoge flat gaan wonen dan dagelijks enkele uren op en neer rijden in hun auto naar hun slaapdorp. Het is ook een ervaringsgegeven, dat hun echtgenoten liever een flat onderhouden (zonder dienstbode) dan een huis in de „provincie” (zonder dienstbode). Het is tenslotte ook voor een ieder waarneembaar, dat de meeste hoge woongebouwen tot dusverre huren hebben, die (nog) onbereikbaar zijn voor de kleine man.

Wanneer thans een begin wordt gemaakt met hoge woongebouwen in de woningwetsfeer, waar men ca. f. 27 per week betaalt voor een kleine, maar zeer comfortabele woning met centrale verwarming, waarbij de stookkosten (ca. f. 5 per week) in de huurprijs zijn inbegrepen, dan is een aantal dingen zonder meer duidelijk:

1. in deze kleine woningen kunnen geen gezinnen met kleine kinderen wonen;
2. een huurprijs van f. 22 (f. 27 - f. 5) is slechts f. 2 à f. 3 meer dan een woning op een derde, vierde of vijfde woonlaag zonder lift en zonder centrale verwarming;
3. in de directe omgeving van het hoge woongebouw

kan meer ruimte gevonden worden voor korte vrije tijd-recreatie dan elders.

Maar wat bovenal moet worden vastgesteld is, dat dank zij de grotere woondichtheid op een aantal hectaren, waar hoge woongebouwen worden neergezet, elders in dezelfde wijk de door allen (ook de voorstanders van 20-30 pCt. hoogbouw) gewenste eengezinswoningen kunnen worden gebouwd.

Prof. Van Beusekom c.s. doen alsof de wensen en behoeften van het Nederlandse volk statisch zouden zijn. Maar in een tijd, waarin het netto reële inkomen per hoofd van de bevolking met 2 pCt. per jaar stijgt, kan men zeker niet spreken van gelijkblijvende wensen en behoeften. Daar komt nog bij, dat het juist op dit gebied uitzonderlijk moeilijk is aan te tonen *wat* de behoeften en wensen zijn. In elk geval heeft de heer De Jonge met zijn dissertatie (zijns ondanks) wel aangetoond, dat men vrijwel niets weet van deze behoeften en wensen, omdat de onder-vraagde personen de verschillende woonvormen in het geheel niet kunnen vergelijken, daar het hun aan woon-ervaring in deze verschillende woonvormen ontbreekt.

Laten wij ophouden met de windmolens van de hoogbouw te bevechten en een beperkte (nog eens: 20-30 pCt.) plaats in de Randstad Holland en overal in ons land, waar gemeenten uit hun grenzen groeien, aan hoogbouw toekennen. Dat is realistischer dan het pleiten voor 100 pCt. eengezinswoningen. En tevens zou het kunnen betekenen, dat de zo terecht gehate middelhoge bouw enigermate zou kunnen afnemen.

Bij alle kritiek, die natuurlijk ook op het rapport „Hoogbouw-Laagbouw” kan worden gegeven, ademt dit rapport naar mijn mening een evenwichtiger geest dan de kritiek, die daarop ten beste wordt gegeven.

Rotterdam.

Drs. J. G. VAN DER PLOEG.

NASCHRIFT

Het lijkt mij weinig vruchtbaar, een nieuwe discussie te openen. Daarom slechts een paar opmerkingen.

Het is bepaald niet waar, dat de Engelse „New Towns” het formaat van een kleine provincie hebben en dat de arbeider daar twee uur per dag moet reizen naar en van zijn werk. De opzet is juist, dat deze steden een beperkt grondgebied hebben en dat de werkgelegenheid mee naar de nieuwe steden gaat. Om een paar voorbeelden te noemen:

Crawley heeft een oppervlakte van 2.400 ha en Harlow van 2.500 ha, dat is de grootte van Amersfoort (2.600 ha), Delft (2.600 ha) en Vlaardingen (2.100 ha).

Ik heb geen enkel bezwaar tegen een zeker percentage hoogbouw in de grotere steden, mits ten behoeve van hen, die deze woonwijze uit vrije keuze wensen. Het is niet demagogisch, wanneer ik bezwaar maak, wanneer de woningwetbouw, die toch in de eerste plaats voor gezinnen met kinderen zal bouwen, gedwongen wordt hoogbouw toe te passen.

Ik heb in mijn artikel geconstateerd, dat de bezwaren van de Commissie tegen het huisvesten van gezinnen met jonge kinderen in hoogbouw in grote trekken evenzeer gelden voor middelhoge bouw. Maar wie bedoelt de heer Van der Ploeg met anti-hoogbouwers, die vlot genoeg nemen met 50 tot 75 pCt. bouw in vier of vijf lagen? Ik voor mij geloof, dat zelfs de vier-lagen-bouw zonder lift op den duur tot de ongewilde typen zal gaan behoren.

Ik heb duidelijk laten uitkomen, dat er plaats is zowel voor laagbouw als voor hoogbouw en zelfs voor middelhoge bouw. Wij behoeven daar niet over te strijden, als wij slechts kennis willen nemen van de behoeften en paal en perk willen stellen aan de inderdaad bestaande stroming, die in naam van onbewezen ideologieën ons volk een woonwijze wil opdringen, die aan het gezinsleven geweld doet.

's-Gravenhage.

Prof. Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.

GELD- EN KAPITAALMARKT

Geldmarkt.

Het is niet zo verwonderlijk, dat de geldmarkt de laatste weken wel voorzien is van middelen. Juni en juli zijn seizoenmatige maanden waarin doorgaans het aanbod ruim is. Een belangrijke factor is het verloop van 's Rijks Kas, welke in de regel van het begin van het jaar tot eind juli een duidelijke daling toont. Nu is het zeer wel mogelijk, dat de andere krachten juist in tegengestelde richting werken. T.a.v. de bankbiljettencirculatie is dit in de eerste 6 à 7 maanden van het jaar steeds het geval. De bankpapieromloop bereikt namelijk eind juli steeds een hoogtepunt.



★ Te bestellen bij Uw boekhandelaar dan wel rechtstreeks bij de uitgever N.V. Koninklijke Nederlandse Boekdrukkerij H. A. M. Roelants Afd. 8 te Schiedam.



N.V. Gebr. D. SCHUITEMA, Groothandelsorganisatie te Amsterdam, zoekt

JONG ACCOUNTANT

Zijn functie zal o.a. zijn: Chef van de afdeling „Interne Controle”.

Vereiste: lid N.I.V.A., V.A.G.A. of vergoederd met de studie hiervoor. Onze vennootschap, waarvan het hoofdkantoor te Amsterdam gevestigd is, exploiteert 8 grossierderijen in levensmiddelen en enige verwante dochterondernemingen over het gehele land verspreid, waarvoor een rationeel funktionerend controle-apparaat noodzakelijk is.

Eigenhandig, niet met ballpoint, geschreven brieven te richten aan de directie te Amsterdam, Herman Heijermansweg 20 met vermelding van de letters A.C.

De beweging van de goud- en deviezenreserves van de Centrale Bank, voor zover deze door afdracht van deviezen door het bankwezen worden beïnvloed, is de meest wisselvallige factor. Voor zover wij over cijfers beschikken, d.i. tot en met mei, zien wij in de periode maart, april, mei zowel de geldmarktuitzettingen als de buitenlandse kredieten der banken teruglopen, in totaal met f. 208 mln. Hieruit mag men nog niet direct afleiden, dat dit bedrag aan De Nederlandsche Bank is overgedragen. Het is ook mogelijk, dat de banken het tekort op de betalingsbalans financieren door de eigen valutapot aan te spreken. Doch ook de goud- en deviezenvoorraad van de nationale bank stijgt, al is het niet goed mogelijk de afdracht van deviezen door de handelsbanken te scheiden van de buitenlandse transacties van de Staat (I.M.F.-transacties, aflossing buitenlandse schuld). De indruk bestaat, dat niet alleen tot eind mei, doch ook in de afgelopen weken de banken een flink bedrag naar De Nederlandsche Bank hebben overgeheveld. De koers van de dollar geeft mede aanleiding om dit aan te nemen.

Kapitaalmarkt.

De publikatie door het C.B.S. van de opgenomen en uitstaande leningen van de lagere overheid stelt ons in staat, zij het met vertraging, kennis te nemen van de activiteiten dezer organen op de kapitaalmarkt. Dat in het eerste kwartaal d.m.v. obligatieleningen nauwelijks iets is opgenomen, was reeds uit de emissiestatistiek bekend. De aflossing vindt vanzelfsprekend doorgang, zodat nu al sedert het derde kwartaal vorig jaar het uitstaande bedrag daalt. Aan ondershandse leningen werd ca. f. 123 mln. opgenomen, vergeleken met het overeenkomstige kwartaal vorig jaar een daling. Het jaar 1961 lag ook reeds belangrijk lager dan 1960. De rijksvoorschotten zijn in het eerste kwartaal 1961 eveneens naar beneden gegaan. De oorzaak ligt, zoals men wel weet, in het feit, dat geen geld meer voor consolidatie nodig is.

De handelsbanken worden als aanbieders ter kapitaal-



Albert E. Reed & Company, Limited

105 Piccadilly, London W 1, England

Uitgifte

van

nom. f. 20.000.000.- 5¹/₄ pCt. 15-jarige obligaties 1962

in stukken van nominaal f. 1.000.- aan toonder,

tot de koers van 100 pCt.

De lening heeft een looptijd van ten hoogste 15 jaar. De aflossing geschiedt à pari in 10 gelijke jaarlijkse termijnen, telkens op 1 September, voor het eerst op 1 September 1968.

Vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing is uitsluitend toegestaan op 1 September van elk jaar, voor de eerste maal op 1 September 1973 en in bedragen van f 2.000.000,- of een veelvoud daarvan, tot de koers van 101¹/₂%.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde uitgifte openstellen op

Vrijdag, 20 Juli 1962

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij hare kantoren te **Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage**, voor zover aldaar gevestigd, op de voorwaarden van het prospectus van uitgifte d.d. 12 Juli 1962.

Exemplaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

Amsterdam
Rotterdam, 12 Juli 1962.

AMSTERDAMSCHЕ BANK N.V.
DE TWENTSCHE BANK N.V.
HOPE & CO.
R. MEES & ZONEN
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.
PIERSON, HELDRING & PIERSON
ROTTERDAMSCHЕ BANK N.V.

markt steeds belangrijker. In de eerste vijf maanden van het lopende jaar hebben zij de beleggingen op de binnenlandse markt met f. 128 mln. uitgebreid.

Dat de cijfers van de emissies het eerste halfjaar aanmerkelijk boven die van de eerste zes maanden van vorig jaar zouden uitkomen, wekt geen verwondering. Dank zij de Philips-emissie bedroeg het opgenomen bedrag aan aandelen f. 1.433 mln., tegen f. 766 mln. in de eerste helft van 1961. Om een juiste vergelijking te trekken, moet

CENTRAAL BEHEER

Instelling van onderlinge VERENIGINGEN voor VERZEKERING EN DIENSTVERLENING ten behoeve van het bedrijfsleven.

MOLEST-RISICO:

verzekering tegen oorlogsschade, stormschade en andere risico's.

BRAND-RISICO:

brand- en bedrijfsschadeverzekering van industriële en andere objecten.

VERVOER-RISICO:

transportverzekering van goederenzendingen in binnen- en buitenland.

WET-RISICO:

bedrijfs-w.a.-verzekering, motorrijtuigverzekering, ongevallenverzekering voor inzittenden van automobielen.

PENSIOEN-RISICO:

collectieve ouderdoms-, weduwen-, wezen- en invaliditeitsverzekering.

**VERENIGING
VOOR CENTRALE
ELEKTRONISCHE
ADMINISTRATIE
(C.E.A.):**

loon-, voorraad-, debiteurenadministratie, facturering enz. met behulp van elektronische apparatuur.

Geniet de voordelen van aansluiting bij deze verenigingen.

Onderling
kosten
dragen
betekent
kosten
besparen

CENTRAAL
C.B.
BEHEER

BOS EN LOMMERPLANTSOEN 1 AMSTERDAM-W. TEL. 134971-POSTBUS 8400

men het in het buitenland geplaatste bedrag van deze emissie aftrekken, doch ook dan blijkt de activiteit groter te zijn geweest dan in 1961. Ditzelfde geldt niet voor de obligaties. Tegenover een opgenomen bedrag van f. 644 mln. in het eerste halfjaar 1962, staat f. 671 mln. in de eerste zes maanden van 1961. Verder is het nuttig, zich te realiseren, dat in de periode waarover het hier gaat f. 260 mln. aflosbaar is gesteld, een bedrag dat grotendeels weer als aanbod ter markt verschijnt.

Verder nieuws is de uitgifte van f. 20 mln. 15-jarige $5\frac{1}{4}$ pCt. obligaties van Reed & Co. Dergelijke Engelse leningen komen in onze Prijscourant nog niet voor, zodat, beoordeeld naar een zo gespreid mogelijk assortiment, deze een waardevolle aanvulling betekent.

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	27 dec. 1961	H. & L. 1962	6 juli 1962	13 juli 1962
Algemeen	410	431 — 316	350	350
Intern. concerns	566	594 — 420	472	472
Industrie	366	396 — 302	329	329
Scheepvaart	184	186 — 134	140	142
Banken	253	270 — 221	238	235
Handel enz.	160	171 — 132	144	143

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen.

Kon. Petroleum	f. 126,70	f. 131,50	f. 132,20
Philips G.B.	984 $\frac{1}{2}$	f. 167,40	f. 165,70
Unilever	f. 189,70	f. 148,40	f. 149,20
Robeco	f. 252,50	f. 202	f. 203,50
Hoogovens, n.r.c.	776	619	599
A.K.U.	404 $\frac{3}{4}$	359 $\frac{3}{4}$	378
Kon. Zout-Ketjen, n.r.c.	1.070	760	755
Zwanenberg-Organon	1.024	875	897
Interunie	f. 228	f. 177,50	f. 178,50
Amsterd. Bank	396	374	370

		6 juli 1962	13 juli 1962
New York.			
Dow Jones Industrials	731	576	590
Rentestand.			
Langl. staatsobl. a)	4,12	4,49	4,48
Aand.: internationalen a)	2,83 b)		3,37
lokale a)	3,55 b)		3,89
Disconto driemaands schatkist- papier	1 $\frac{3}{4}$	2 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{8}$

a) Bron: Veertiendaags beursoverzicht Amsterdamsche Bank.
b) 19 december.

C. D. JONGMAN.



Bij het Ministerie van Landbouw en Visserij kan worden geplaatst een

ACADEMICUS

(landbouwk. ingenieur of econoom)

Gegadigden dienen belangstelling te hebben voor onderwerpen betreffende internationale agrarische samenwerking. Voorkeur gaat uit naar hen, die op dit gebied reeds kennis hebben vergaard.

Aanstelling zal tenminste plaatsvinden in de rang van adjunct-referendaris.

Eigenhandig geschreven soll. onder' nr. 2-1399/7188 (in linkerbovenhoek brief en env.) aan het Bureau Personeelsvoorziening v. d. Rijksoverheid, Prins Mauritslaan 1, 's-Gravenhage.

ERKEND RECLAME ADVIESBUREAU TE AMSTERDAM

vraagt

VOOR DE VERDERE UITBOUW VAN HAAR MARKETING-AFDELING EEN

marketing-manager

Van deze staffunctionaris (drs. economie) wordt verwacht dat hij

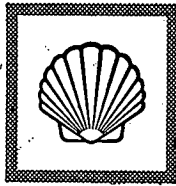
- grote praktische ervaring heeft op het gebied van marketing, een totaal commercieel beleid kan uitstippelen en ervaring op het terrein van consumenten- en handelsbenadering paart aan inventiviteit;
- goede kennis van de reclame bezit;
- leiding kan geven aan een groep van academisch gevormde research-medewerkers;
- snel kan analyseren en duidelijk kan rapporteren.

Geboden worden uitstekende arbeidsvoorwaarden in een zeer zelfstandige functie.

Uiterste discretie wordt vanzelfsprekend gegarandeerd.

Brieven die een eerste beoordeling mogelijk maken, worden gaarne ingewacht onder nummer E.-S.B. 44-1, Postbus 42, Schiedam.





KONINKLIJKE / SHELL-GROEP

In het wereld energiebeeld nemen aardolie en aardgas een belangrijke plaats in; binnenkort zelfs de belangrijkste. Men mag redelijkerwijs verwachten, dat in de komende 10 à 15 jaar de olieproductie moet worden verdubbeld om aan de vraag te kunnen blijven voldoen.

Zijn er derhalve voor de olie-industrie van de Koninklijke Shell-Groep, die reeds in 90 landen ter wereld werkzaam is, fascinerende groeimogelijkheden, evenzeer geldt dit voor haar zeer moderne en dynamische chemische-industrie.

Dit betekent:

- toenemende activiteit op het gebied van *Opsporing, Winning en Verwerking van aardolie en aardgas, Fabricage van chemische producten en Verkoop*;
- intensieve research naar *nieuwe en betere werkwijzen, apparatuur, methoden en producten*;
- de noodzaak de *stand der techniek, de efficiency en de produktiviteit, in de onderscheidene bedrijfsfasen op het hoogst mogelijke peil te handhaven. (ontwikkelingswerk)*;
- het oplossen van *financiële, administratieve en juridische problemen van nationale en internationale aard*;
- *coördinatie en samenwerking in internationaal verband.*

Voor jonge academici, van wie een hoog percentage leidinggevende posten of belangrijke specialistische functies zal moeten bereiken,

liggen hier aantrekkelijke ontplooiingsmogelijkheden in binnen- en buitenland.

Schematisch weergegeven - summier en daardoor niet volledig - is het beeld als volgt:

	OPSPORING EN WINNING	VERWERKING VAN AARDOLIE EN AARDGAS	FABRICAGE CHEMISCHE PRODUCTEN	RESEARCH	VERKOOP	ANDERE GEBIEDEN (O.A. FINANCIËN/JURIDISCHE ZAKEN)
SCHEIKUNDIGEN		🐚	🐚	🐚	🐚	
WERKTUIGBOUWKUNDIGEN	🐚	🐚	🐚			
NATUURKUNDIGEN	🐚	🐚	🐚	🐚		
GEOLOGEN/GEOFYSICI	🐚			🐚		
MIJNBOUWKUNDIGEN	🐚					
WISKUNDIGEN	🐚	🐚		🐚		🐚
ECONOMEN					🐚	🐚
JURISTEN					🐚	🐚
ACCOUNTANTS						🐚

Inlichtingen en nadere bijzonderheden worden gaarne verstrekt. U kunt daartoe schriftelijk of telefonisch (Tel. 070-61.46.61 - toets 1339) een onderhoud aanvragen.

Ook voor degenen die eerst over enige tijd afstuderen en/of militaire verplichtingen hebben, heeft een onderhoud thans zeker zin.

BATAAFSE INTERNATIONALE PETROLEUM MAATSCHAPPIJ N.V.
BATAAFSE INTERNATIONALE CHEMIE MAATSCHAPPIJ N.V.
SHELL INTERNATIONALE RESEARCH MAATSCHAPPIJ N.V.
 CAREL VAN BYLANDTLAAN 30, 'S-GRAVENHAGE



*Vakantie geeft u nieuwe kracht
voor 't zware werk dat altijd wacht
straks wordt met ijver weer gebouwd...*

op ENCI-CEMIJ hecht vertrouwd!

En dat is dan 't laatste dat u vóór uw vakantie nog over cement hoort. Want uw vakantie moet 100% zijn. Daar hebt gij en allen die voor Nederland in 't afgelopen jaar bouwden méér dan recht op! De Nederlandse cement-industrie draait op volle toeren door. Immers als u straks weer begint, wilt u onbeperkt de beschikking hebben over ENCI Hofanorm en CEMIJ cement. - En wij beloven u dat wij onze vakantie zó zullen nemen dat daar geen enkele stagnatie bij zal zijn. Wij wensen u mooi weer!



VERKOOPASSOCIATIE ENCI-CEMIJ N.V. HERENGRACHT 507 - AMSTERDAM - TEL. 3 85 31 (5 LIJNEN)